

VAN DE REDACTIE

De publicatie van een nieuw BEG-nummer is niet alleen een hele verwezenlijking, het is telkens ook weer de gelegenheid om stil te staan bij het lopend onderzoek. Dit nummer biedt in die zin een mooi overzicht van de diversiteit van de benaderingen waarmee de Belgische geschiedenis wordt bestudeerd. De periode van de Tweede Wereldoorlog blijft daarbij een hoofdrol spelen. De geschiedenis van ons tijdschrift speelt daarin zeker een rol¹, maar dat is niet de enige reden. Al is het thema oorlog nu minder prominent aanwezig dan voorheen, de Tweede Wereldoorlog blijft toch heel present in de contemporanistiek. Weliswaar gaat het niet meer zozeer over de grote gebeurtenissen, veeleer is de geschiedschrijving zelf het onderwerp, of gaat de aandacht naar marginale groepen, die buiten de traditionele tegenstelling verzet / collaboratie vallen.

Koen Aerts behandelt een gevoelig maar essentieel thema: de stand van het onderzoek over de repressie van de collaboratie. De repressie was reeds het onderwerp van heel wat studies en de beeldvorming daaromtrent werd ook daarin uitvoerig bestudeerd. Toch blijft de vergelijking tussen de repressie van de collaboratie en hoe die sindsdien wordt ervaren en beschreven, een braakliggend terrein. In welke mate heeft de naoorlogse repressie de perceptie van de collaboratie beïnvloed en hoe heeft die perceptie op haar beurt de geschiedschrijving erover beïnvloed? Vanaf de bevrijding al is deze driehoeksverhouding te merken in het ter ziele gegane project van het Belgisch Oorlogsmuseum, of in de controversiële repressiepolitiek, of in de uiteenlopende interpretaties door de verschillende actoren van het oorlogsverloop en zijn gevolgen. Dat deze diversiteit blijvende gevolgen zou hebben, is niet te verwonderen, gezien niet alleen de oorlog en zijn gevolgen, maar ook en vooral de band met nationale identiteit op het spel stond. In deze visie maakt het zelfbeeld en het beeld van de ander deel uit van een politiek en maatschappelijk project waar de wetenschappelijke geschiedschrijving moeilijk toegang toe heeft. Deze problematiek is in alle delen van de Belgische samenleving doorgedrongen en heeft meningsverschillen en weerstanden opgewekt. Zij het door toe-eigening, taboe en verdringing, elke groep heeft haar eigen visie uitgedragen, en bewust of niet, daarmee ook de tegengestelde visies bevestigd. Willens nillens zijn historici met deze situatie omgegaan tot de geschiedschrijving in een nieuwe fase terechtkwam na het openen van bepaalde archieven, daarbij aangemoedigd door de evolutie van het maatschappelijke debat. Deze evolutie wordt zelf bepaald door de verschillende opvattingen, afhankelijk van groep of individu. Hierbij is het essentieel in het achterhoofd te houden dat dit debat zich niet in een vacuüm afspeelt, maar beïnvloed wordt door problematieken komende van over de grenzen.

De reeds vermelde marginale groepen komen aan bod in de artikelen van Etienne Verhoeyen en Philippe Beck enerzijds en van Catherine Lanneau anderzijds. Ook al schijnen de thema's van deze artikelen – spionnen aan de Belgisch-Duitse grens en

1 De CHTP-BEG is sinds 1996 de opvolger van de *Bijdragen tot de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog*.

de activiteiten van enkele Wallinganten tijdens de oorlog – niets gemeenschappelijk te hebben, toch gaat het in beide teksten over de nationale identiteit. Het eerste artikel handelt over een regio die kort voorheen Belgisch geworden was, maar waarin sommigen zich Duits bleven voelen terwijl anderen zich de nieuwe identiteit al hadden aangemeten; sommigen wisselden van inlichtingendienst of gingen zelfs voor de Franse inlichtingendienst werken. In het tweede geval gaat het over militanten van de Waalse beweging voor wie het enige heil bestond in de aanhechting van Wallonië bij Frankrijk. Beide artikelen zijn gebaseerd op nauwelijks ontgonnen en moeilijk toegankelijke archieven en privé-documenten. De twee bijdragen zijn het resultaat van een archiefqueeste om een onbekend stuk van onze geschiedenis bloot te leggen.

Zowel de koloniale geschiedenis als de propaganda rond Congo staan de laatste jaren in het centrum van de belangstelling in het historisch onderzoek. Tegelijk moeten we ook vaststellen dat de artistieke koloniale propaganda hierin nauwelijks aan bod kwam. Nochtans staat ze op het kruispunt van drie vragen. Wie waren de betrokken kunstenaars? Welke instellingen lagen aan de basis van deze politiek? En tenslotte, aan wie was ze gericht? Aan de hand van een scherpe analyse van de politiek gevoerd door de koloniale autoriteiten, toont Tessa Lobbes aan hoe die visuele propaganda werd ontwikkeld door middel van portretten, etnografische en exotische scènes, en door het in beeld brengen van verwezenlijkingen en de toonaangevende persoonlijkheden van de kolonie.

De evolutie van AZG-België is het onderwerp van het artikel van Jean-Benoît Falisse. Hoewel het beeld van de *French doctors* bij iedereen voldoende bekend is, blijven de oorsprong en de eerste jaren van de AZG-België nagenoeg *terra incognita*. Dit artikel, gebaseerd op de licentiaatsverhandeling van de auteur, beschrijft de ontwikkeling van deze atypische NGO. Hij behandelt zowel de verschillende personaliteiten -mannen en vrouwen-, aan de oorsprong van de beweging, als de werking ervan en de weerklank bij het grote publiek. De eerste jaren blijken cruciaal voor de vraag omtrent de professionalisering en het engagement van AZG. Ongetwijfeld gaat het hier om een baanbrekend artikel over een te weinig bekende vorm van militantisme.

Behalve de artikelen zijn ook in dit nummer opnieuw kronieken opgenomen. Die behandelen de geschiedschrijving van Duitstalig België, de kritische lezing van een boek over Belgische buitenlandse politiek en de nazipolitiek omtrent euthanasie. Met de rubriek *Bibliotheek* spreken de rijkdom en de verscheidenheid van dit nummer voor zich.

Veel leesplezier!

Chantal Kesteloot